

UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW

STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 4

**STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP**

**Year 2017, Issue Number 4
ISSN 2545-4021**

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D

prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D

Risto Kostruranov, LL.M

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhiu

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Scheglova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria
Giorgia Bevilacqua
National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for Development “, Italy
Nives Mazur Kumrić
Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D
Ass. Elena Maksimova, LL.M.
Elena Trajkovska, Student
Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip
Faculty of Law
ul.”Krstev Misirkov” BB PO.BOX 201
PO. Box 201, 2000 Stip
Republic of Macedonia

СОДРЖИНА:

АТАНАСОВСКА Невенка, *ПРАВНАТА ИНФОРМАТИКА И НЕЈЗИНАТА ПРИМЕНА*.....стр.5

БОГДАНОВА-СМИЛЕВСКА Билјана, *КРИВИЧНО-ПРАВНА ОДРЕДЕНОСТ НА ЗЛОУПОТРЕБАТА НА ДРОГА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.11

БОЖИНОВСКА Елица, *АКРЕДИТИВОТ КАКО БАНКАРСКИ ИНСТРУМЕНТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРОМЕТ НА СТОКИ И УСЛУГИ*.....стр.23

ГОЦИРОВ Кирил, *ЕВРОПЕИЗАЦИЈАТА НА ЗАПАДЕН БАЛКАН*.....стр.31

ЗАХОВА Цветанка, *ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕВОЗНИКОТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРЕВОЗ НА СТОКА*.....стр.37

ИЛИЕВА Ивана, *ПОИМОТ РЕОРГАНИЗАЦИЈА И ПЛАН ЗА РЕОРГАНИЗАЦИЈА ВО СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА ВО ПРАВОТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.47

МИЦЕВСКА Каролина, *ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ*.....стр.55

МЛАДЕНОВА Ева, *АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКИТЕ БЕРЗАНСКИ ИНДЕКСИ МБИ10 И ОМБ СО ПОСЕБЕН ПРЕГЛЕД НА 2016 ГОДИНА*.....стр.63

РИБАРЕВ Симеон, *ОБВРСКИТЕ НА ИЗВЕДУВАЧОТ КАЈ ДОГОВОР ЗА ГРАДЕЊЕ СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ПРАВО*.....стр.73

СТОЈАНОВА Жаклина, *ПОЛОЖБА НА СТРАНСКИТЕ РАБОТНИЦИ, МИГРАНТИТЕ И ЛИЦАТА БЕЗ ДРЖАВЈАНСТВО СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНО ПРАВО*.....стр.83

ХРИСТОВ Павле, *НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА КОН РЕПУБЛИКА ТУРЦИЈА*.....стр.91

СЕКЦИЈА ПОСВЕТЕНА НА АНТИДИСКРИМИНАЦИЈА, ПРЕВЕНЦИЈА НА ГОВОР ОД ОМРАЗА И КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА.....стр.99

АМЕДОВ Абдуљ, *ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА НАЦИОНАЛНА ПРИПАДНОСТ*.....стр.101

БОЖИНОВСКА Елица, *ПРАВО НА АБОРТУС И ЗАКОНСКИТЕ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ОСТВАРУВАЊЕ НА ОВА ПРАВО*.....стр.105

ЗАХОВА Цветанка и КОСТУРАНОВА Ана, *ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО ЈАВНИОТ ДИСКУРС И НИВОТО НА НЕГОВА ТОЛЕРАНЦИЈА ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО*.....стр.111

ЈОВАНОВА Душица, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.117
КАРОВА Марина, <i>ЗАБРАНАТА ЗА ТОРТУРА НА МЕЃУНАРОДНА И НАЦИОНАЛНА СЦЕНА</i>	стр.121
МАРИНКОВА Марија, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.129
МИТРОВИЌ Давид, <i>НЕЗАВИСНОСТ НА СУДСТВОТО КАКО ЗНАЧАЕН ПОСТУЛАТ ВРЗ КОЈ СЕ ЗАСНОВА ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО</i>	стр.153
НИКОЛОВ Иван и КАРОВА Марина, <i>СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.159
НИКОЛОВ Иван, <i>КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА И МАРГИНАЛИЗИРАНИ ГРУПИ</i>	стр.163
РАЈЧИНОСКИ Ѓорѓи, <i>ПОЛИТИЧКА ДИСКРИМИНАЦИЈА СО ОСВРТ НА ПОЛИТИЧКАТА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.169
РИСТОВСКА Венета, <i>ПРИПАДНОСТА КОН ЕТНИЧКИТЕ ЗАЕДНИЦИ И ВЕРСКИТЕ УБЕДУВАЊА КАКО ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ</i>	стр.177
СТЕПАНОВСКА Моника, <i>РАСА, БОЈА НА КОЖА И ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ – ДОМИНАНТНИ ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА</i>	стр.183
ТОМЧЕВСКА Симона, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА БАЗИРАНА ВРЗ ПОЛ</i>	стр.189
ТРАЈКОВА Александра, <i>РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ И ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ЖЕНАТА</i>	стр.195
ЧЕСТОЈНОВА Пепица, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА ЕТНИЧКО ПОТЕКЛО</i>	стр.199

ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ

„Никој не се родил мразејќи друга личност поради бојата на кожата, нејзината историја или религија. Луѓето мора да научат да мразат и ако тие навистина научат да мразат, тогаш можат да научат и да сакаат, бидејќи љубовта во човековото срце доаѓа многу поприродно од нејзината спротивност.“
Нелсон Мандела

„Да ја едуцираме младината со демаргинализирано образование и отворен ум.“
Марија Маринкова

Апстракт: Секојдневието избобилува со конфликти како на микро ниво така и на макро ниво. Она што денешницата ни го донесе во ерата на дигитализација и глобализација се токму спрегите кои делуваат во насока на зголемување на „говорот на омраза“. Секако дека меѓународните документи, воедно и УДЧП во чл.19 експлицитно прокламира: „Секој има право на слобода на мислење и на изразување; ова право вклучува слободна да се има мислење без какви било пречки и да се бара, да се прима и да се пренесуваат информации и идеи преку некој медиум, средство, без разлика на евентуални пречки“. Остварувањето на слободата на изразување го иницира дотолку повеќе и остварувањето на другите права. Но, што ако остварувањето тргне во погрешна насока. Што ако ова право се искористува за да се постигнат други фаталистички цели. Според Советот на Европа, говорот на омраза во термилошка смисла ги опфаќа сите облици на изразување кои шират, поттикнуваат, промовираат или оправдуват расна омраза, ксенофобија, антисемитизам или други облици на омраза врз база на нетрпеливост изразена како агресивен национализам, етноцентризам, дискриминација и непријателство против малцинствата, мигрантите и луѓето со имигрантско потекло. Она што е евидентно е дека меѓународната пракса го препознава овој деструктивен елемент наречен „говор на омраза“, за кој и медиумите можеби ја имаат најголемата јавна одговорност, заради објективното влијание на ширење на истиот, но од друга страна пак и за негово спречување. За ова македонското законодавство предвиде соодветни законски регулативи со измените од 2014 г.

Клучни зборови: *слобода, насилство, изразување, поттикнување*

MARINKOVA Marija

HATE SPEECH AND MEDIA

Abstract: On a daily basis there are conflicts on macro levels as much as on micro level. What our era of digitalization and globalization brought us, is conjuncted acts in a direction of an increasing the “hate speech”. Certainly international documents, like UDHR in Article 19 explicitly proclaims: “Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers”. Accomplishing the freedom of expression initiate even more, other human rights. But what if achievement goes wrong. What if we use this right to achieve other fatalistic purposes. According to the Council of Europe, hate speech, in terminological sense encompasses all forms of expression which spread, initiate, promote racial hatred, xenophobia, anti-Semitism or other forms of

hatred based on intolerance expressed as aggressive nationalism, ethnocentrism, discrimination and hostility against minorities, migrants and people of immigrant origin. As a matter of fact the international documents recognize this destructive element in societies, also there is a good outcome that the Macedonian law also have put the “hate speech” in the Criminal Code with the latest changes of the Code in 2014. Naming the media in this context, is because they have the biggest rule in influencing, spreading or preventing this type of speech.

Key words: *freedom, violence, expression, encouraging.*

Вовед

Во основа битисувањето на човештвото е она што нè прави разумни суштества. Но, разумните суштества во текот на својот живот би требало да користат и уживаат одредени предности и позитивности, кои произлегуваат од правата и слободите загарантирани со меѓународните документи.

Наспроти позитивизмот опстојува безвременското природно право „*jus naturale*”, она што е над сите норми и ограничувања поставени од човекот или право што е во најголема сродност со разумот и вклучено од битисувањето на животот-човекот. Безвременското право на живот и телесна неповредливост поставени на piedestalot на филозофскиот и секако разумен концепт датираат уште од антиката, кои подоцна со револуциите низ планетата и развојот на филозофско-општествените концепти резултираа со најголемата придобивка за човекот, декларациите и концептот за човековите права. Производот од уживањето на правата и слободите е токму сигурноста дека нешто му припаѓа на човека со раѓање. Зад ваквото опстојување на правата секако дека постои и одредена заштита, промоција и унапредување, не само од меѓународните документи, туку и од националните институции, а би требало да има и од секојдневниот живот на секој поединец.

Она што ќе биде предмет на истражување ќе биде злоупотребата на слободата на изразување, а тоа во основа е говорот на омраза. По дефиниција, најчесто говорот на омраза е ориентиран кон одредена група, а насочен кон реализација на насилство, навреда и омраза кон група/и во одреден општествен аспект, поради нивната расна, етничка, религиска или друга заштитена карактеристика. Проблемот со говорот на омраза не датира од денес, туку напротив неговите корени историски влечат потекло уште од Втората светска војна, како одраз на нацистичката политика. Она што говорот на омраза го прави битен за секое едно општество е токму реперкусијата која може да ја воспостави во одреден временски период и кон одредена група. Па во основа, истражувањето ќе биде насочено кон говорот на омраза, кој како таков може да се појави во медиумите ширум нашата држава, а пропорционално и кон неговото негативно влијание во македонското општество.

Човекови права и слободи

Човековите права и слободи се фундаментот на човештвото. Ваквите основни вредности се вклопени речиси во секој историски документ. Овие права се опишани како „природни или вродени”, што значи дека тие не се стекнуваат, ги поседуваме со самото раѓање. На вредноста и на правото на живот, се надоврзуваат и другите права на човекот, кои како такви се елемент врз кои се темели цел еден комплекс наречен-држава. Преку државата всушност ѝ се овозможува развојот на индивидуата и на нејзината слобода, но, од друга страна пак, преку неа може да се појават и обратните развојни правци, како разни ситуации на угнетување и тоталитаризам, ставање на човековите права во последен план, па дури и воведување на режими во кои единствено се слуша

гласот на „владајачите“, а „владачите“ и нивните права се постојано угнетувани во име на режимот. Во развојот на правата на човекот, и нивното ставање на piedestalot на вредности, се развиваше низ неколку чекори: преку Големата Повелба за правата *Magna Carta Libertatum* од 1215 година донесена во Англија, преку Декларацијата за правата на човекот и граѓанинот (*Declaration des droits de l'home et du citoyen*) во 1789 година во Франција, па се' до Универзалната декларација за човековите права (*Universal Declaration of Human Rights*), донесена во Париз на 10 декември 1948 година, од страна на Генералното собрание на Обединетите нации. Следствено на нив, во 1966се донесоа двата важни меѓународни документи и тоа, Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права и Меѓународниот пакт за граѓански и политички права. Токму овие документи ја потврдија универзалноста, објективноста, неоттуѓивоста и неделивоста на човековите права. Тоа во превод значеше дека секој човек, без разлика на расата, полот, националноста, етничката припадност или верската припадност, поседува права определени во горенаведените документи, но, се разбира дека поседува и права кои му се определени на национално ниво, разни политички, економски, културни и социјални права. Секако дека ентитетот кој ги промовира правата е државата, и таа е токму факторот кој освен што ги промовира туку и им обезбедува соодветна заштита преку најразлични механизми.

Фундаментот за сите права е токму слободата на изразување, така што скоро сите меѓународни документи неа ја дефинираат и ја поставуваат на piedestalot на слободите. Така на пример, ЕКЧП од 1950 година во член 1 ст.1 експлицитно вели: „Секој човек има право на слобода на изразување. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, на препријатијата за радио, филм и телевизија да им наметнуваат режим на дозволи за работа“.

Од друга страна став 2 од истиот член пак вели: „Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидено со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството“.

Образложение

Посебен фокус во рамките на ова истражување ќе биде токму говорот на омраза. Како таков по одредени историски негативни случувања не донесе ништо добро во рамките на глобалната сцена. Ниту македонското општество не е поштедено од оваа појава на зголемена употреба на говор на омраза, а особено во рамките на медиумите-посредници меѓу граѓаните кои како такви имаат моќ да формираат јавно мислење. Секако, и покрај фактот дека македонското казнено законодавство го предвиде говорот на омраза како таков, предвиде и казни за истиот, сепак говорот на омраза зема невиден замав во нашето општество и тоа особено преку медиумите и протокот на информации кои поминува низ нив.

Информацијата како таква е дефинирана од латинскиот израз „*informatio*“ - „*поим, претстава, сознание*“, поим со многу различни значења во зависност од контекстот, но по правило е блиску поврзана со концепти како значење, знаење, инструкција, комуникација, репрезентација и ментален стимул. Информацијата како таква се пренесува низ различни канали (усни, писмени), информацијата и веста од национално значење се пренесува најчесто преку националните телевизии. Денес светот предвидува нови случувања од најразлична природа, а како резултат на глобализацијата и интернетот, знаењето и значењето на истите информации се

пренесува доста брзо. Таквата одговорност е наметната на медиумите, истите во согласност со својата поставеност имаат и неколку функции.

Информативна функција - главна функција на пишуваните и електронските медиумите, при која информациите се однесуваат на јавни, заеднички, интересни и актуелни теми во која било област од општествениот живот.

Функцијата за формирање мислења - медиумите не само да ги достават информации, туку се случува тие информации да бидат коментирани и интерпретирани, нудејќи на публиката различни начини за разбирање на пораката. На овој начин медиумите им помогнаа на граѓаните да се ориентираат во општеството.

Функција на општествено дејствување - медиумите влијаат во насока на општествено дејствување, каде што може да доделите различен статус на одредени лица, организации или социјални движења. Медиумите поставуваат приоритети, можат да го свртат вниманието на јавноста, но влијаат и на угледот, авторитет и влијанието во јавноста. А во овој контекст може да го свртуваат вниманието на луѓето токму кон ширење на омраза, кон деструктивни однесувања и оневозможување на соживот во нашето општество. Искористувањето токму на оваа моќ, за формирање на мислења, всушност е епицентарот на овој вид на истражување.

Медиумите можат да имаат двоја улога: како корисници и прекршители на слободата на изразување. Нивната улога, освен информирање во врска со глобалните проблеми, јакнење на глобалната солидарност, е да бидат инструмент на пропаганда на државата или на определени економски и други интереси. Според Комисијата за култура и развој на Унеско, современите технологии создаваат нови можности но и нови закани, особено ако медиумите станат цел на напад или на политичка контрола.

Дефинирањето на говорот на омраза е содржано во Препораката бр. R (97) 20 на Комитетот на министри на Советот на Европа. Секако дека и покрај преголемата употреба на терминот „говор на омраза“ сепак не постои една дефиниција за истиот. Сепак, воедначено значење за говорот на омраза би било следново: негативен говор кој изразува, поттикнува, повикува или промовира омраза до повредливи зборови и епитети, па и екстремни примери на предрасуди, стереотипи и пристрасност.

За одреден говор на омраза да го квалификуваме/окарактеризираме како говор на омраза истиот според Европскиот суд за човекови права треба да поседува одредени елементи:

- Намера за ширење на омраза кон определена група: *подразбира изразување зад кое стои намера за поттикнување, промовирање или оправдување на омраза кон лицата кои припаѓаат на определена група (расна, религиска, ЛГБТ заедница и сл). Намерата за поттикнување или промовирање на нетолеранција, расизам, хомофобија, насилство или друга омраза треба да се разликува од намерата за информирање на јавноста за прашања од општ интерес.*
- Содржина, контекст на конкретното изразување: *проценката за тоа дали едно конкретно изразување претставува говор на омраза ќе зависи како од содржината на тоа што е изразено, така и од конкретните околности на случајот, дали изјавите ги дава новинар, политичар, уметник, обичен граѓанин, во кои околности, на кое место и во кое време.*
- Последици, резултати од говорот на омраза: *покрај тоа што говорот на омраза предизвикува повреди на достоинството на лицето/та на кое/и се однесува, исто така е и говор кој има способност да доведе нарушувања на јавниот ред и мир или насилство и тоа како моментални инциденти или пак разгорувања на насилство помеѓу односните групи во општеството, па сè до криминал на омраза, кон лицата таргетирано со говорот на омраза.*

Неменливи или фундаментални карактеристики: говорот на омраза најчесто ги напаѓа аспектите од идентитетот на лицето кои се неменливи или фундаментални за чувството на себство на лицето. Таквите карактеристики вообичаено се видливи, како на пример расата или бојата на кожата. Исто така, тие карактеристики треба да функционираат како маркери на групниот идентитет. Не сите неменливи или фундаментални карактеристики се и маркери на групниот идентитет.

Општествен и историски контекст: определувањето на заштитените карактеристики исто така бара и разбирање на историјата на репресија и дискриминација во конкретна држава, како и нејзините моментални општествени проблеми. Така, во заштитените карактеристики треба да влезат и оние карактеристики кои биле основа за мината дискриминација или опресија и оние кои се основа за моменталните или современи инциденти на дискриминација или опресија.

Уживањето на правата и слободите, признати со Конвенција, треба да се обезбеди без никаква дискриминација заснована врз пол, раса, боја на кожата, јазик, вера, политичко или кое и да е друго мислење, национално или социјално потекло, припадност на национално малцинство, материјална положба, потекло по раѓање или кој и да е друг статус.¹⁶⁷

Идентификување на говорот на омраза

Постојат одредени показатели/индикатори кои како такви може да покажат дека односниот говор се заснова врз одредени предрасуди, истите не значи дека кумулативно треба да постојат, туку се само показатели за тоа дали одреден говор е говор на омраза или не, па затоа уште се нарекуваат и меки индикатори.

Индикатор за намера. Ваквиот тип на индикатори имаат за цел да определат дали објективно говорникот имал за цел да навреди, омаловажи, предизвика насилство или на друг начин да понижи одредена група на луѓе. Ваквата објективната слика би можела да се добие преку изјавите/мислењето/чувството на жртвата, сведокот односно пошироката јавност. Индикатор би можеле да претставуваат и разликите (етнички, верски, родови, национални) кои постојат помеѓу говорникот и таргетираната група, како и тоа дали веќе претходно во одредена историска рамка постоела нетолеранција и насилство помеѓу двете групи.

Индикатор за содржина. Она кое можеби го квалификува говорот на омраза како таков е токму содржината на говорот, бидејќи кога еден припадник на доминантна мнозинска група во општеството користи говор на омраза, тоа е доволно алармантен знак дека истиот говор¹⁶⁸ може да донесе штетни последици за малцинската група. Изјавите на државни претставници, како и на политичари, најчесто можат да бидат насока за појава на говор на омраза, па дури и низ официјалните говори да се провлекува нишка на говор на омраза. Исто така, доста релевантен факт е и локацијата каде што се искажува говорот на омраза (помеѓу пријатели, на интернет или пак некоја друга средина, каде што би можело да се формира јавното мислење). Секако, и временската определеност на говор може да биде извор на негативни последици (празници на одредена група, непосредно пред или за време на значаен ден за одредена група во општеството).¹⁶⁹

¹⁶⁷ Чл.14 од Европска конвенција за човекови права.

¹⁶⁸ Покрај експлицитното искажување на омраза, Европскиот суд за човекови права во случајот Garaudy vs. France истакнува дека е негирањето на Холокаустот е една од најсериозните форми на расна клевета за Евреите и на поттикнување на омраза за нив.

¹⁶⁹ Покрај директниот говор, говорот на омраза вклучува и многу други форми на изразување, како на пример: јавно користење на навредувачки симболи (на пример свастика); нивно експлицитно прикажување на паради, протести, јавни обраќања и слично; палење на крстови (ова е карактеристично за Кју Клуks

Индикатори за последици/забранети резултати. Во овој случај се мисли на расистички и нацистички слогани на интернет, со кои се повикува на насилство кон припадниците на определена етничка група; расистички слогани и скандирања на фудбалски натпревари кои водат до инциденти со насилство помеѓу навивачите; говор на омраза кон определени етнички заедници во медиумите проследен со инциденти на насилство кон припадниците на тие етничките заедници во училиштата, средствата за јавен превоз и сл. (Михајлова, 2013).

Медиуми

По дефиниција поимот „медиум“ означува средство за масовна комуникација или средство за ширење информација до поголема публика. Конкретно во нашата Република постои Закон за радиодифузна дејност¹⁷⁰ од 2005 година, кој во чл.65 предидува: „Во програмите на радиодифузерите, како и во програмите што се реемитуваат преку јавните комуникациски мрежи не се дозволени програми што се насочени кон насилно уривање на уставниот поредок на Република Македонија или кон поттикнување или повикување на воена агресија или на разгорување на национална, расна, полова или верска омраза и нетрпеливост“.

Појавата на говор на омраза како таков во медиумите е резултат токму на нерегулираноста, особено во просторот на интернетот/социјалните мрежи, каде секој поединец може да почувствува слобода да навреди, осуди, омаловажи, одреден поединец или група врз основа на одредена заштитена карактеристика.

Заштитата или спречувањето на говор на омраза освен преку внатешните органи и преку органите на кривичен прогон, исто така може да се изведе и преку следниве тела:

Комисија за заштита од дискриминација, преку која комисија може да поднесете претставка во рок од 3 месеци од денот кога била сторена повредата/говорот на омраза или најдоцна една година од дознавањето за актот на дискриминација.

Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги - повторно со претставка до ова тело/агенција, во кој случај истата може: да донесе решение со кое ќе го опомене медиумот; да поднесе барање за поведување на прекршочна постапка во случај кога и покрај донесеното решение за опомена продолжува со вршење на истата повреда за која е опоменет, во текот на годината; да поднесе кривична пријава; да достави предлог до Советот за одземање на дозволата.

Здружение на новинари на Македонија - Совет на чест: секој граѓанин може да достави претставка до Советот на честа ако се сомнева дека некој новинар во неговото известување ги прекршува професионалните стандарди и етика. Советот на честа има обврска да ја разгледа претставката и да утврди дали новинарот известувал согласно со Кодексот на новинари.

Совет за етика во медиумите на Македонија - во рамки на Советот постои советодавно тело - Комисија за жалби која разгледува жалби од граѓани, правни лица и други претставници на јавноста во врска со објавените содржини во медиумите, посредува меѓу лицата кои упатиле жалба и уредникот, односно медиумот на чија содржина се однесува жалбата и донесува одлуки по жалбите во врска со евентуални прекршувања на Кодексот.

кланот во САД); палење на знамиња; испишување на графити; лепење на плакати; делење и дисеминација на летоци со таква содржина; изразување преку ТВ и радио; од поново време, изразување на интернет.

¹⁷⁰ Службен весник на Република Македонија бр. 100/05, 19/07, У.бр.126/2006 од 12.09.2007 (Службен весник на РМ бр.115/07), У. бр.191/07 од 21.11.2007 година (Службен весник на РМ бр.08/08), 103/08, 152/08, 6/10, У. бр.191/2009 од 10.2.2010 година (Службен весник на РМ бр. 51/2010), 145/10, 97/11 и 13/12.

Стручна оправданост

Секако дека говорот на омраза е нешто што ја тангира светската популација, дали на еден или на друг начин, било да се шири ксенофобски, расистички или антисемитски материјали по социјалните мрежи или пак тоа го прават јавни функционери во своите официјални говори или пак новинари на национални телевизии. Ќе се обидам да ја најдам причинско-последичната врска на говорот на омраза, особено на еден подолг рок, токму во македонското општество. Како говорот на омраза ја дефинира новинарската професија, политиката и јавните функционери во очите на еден просечен македонски граѓанин. Воочувајќи ја тесната поврзаност помеѓу говорот на омраза и конфликтноста во Републиката.

Научна оправданост

Универзалната Декларација за човекови права, Европската конвенција за човекови права, Кривичниот законик, Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Законот за спречување и заштита од дискриминација се фактори кои со помош на нивна анализа ќе ја дефинираат и определат научната оправданост на следното истражување. Слободата на медиумите и слободата не изразувањето како најзначајни фактори во каков било вид на медиум, достапноста на материјалите од јавен карактер, улогата на новинарот, неговата одговорност и неговите права, како и агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Дефинирање на предмет на анализа

Предмет на ова истражување ќе биде говорот на омраза кој како таков го има во македонското општество, не само на политичко, социјално, туку и низ секојдневието на секој поединец во Р.Македонија. Истражувањето и анализата треба да ѝ укажат на тоа дали воопшто има говор на омраза особено во медиумите, кон кого е насочен, кој го употребува и, секако, дали би имало одредени последици врз одредено општество, токму од истиот.

Говор на омраза е термин кој означува говор чија намера е да деградира, вознемири или предизвика насилство или активности врз основа на предрасуди против лица или групи луѓе врз основа на нивната раса, род, возраст, етничка припадност, националност, религија, сексуална ориентација, родов идентитет, хендикеп, јазична способност, морални или политички ставови, социоекономска класа.

Временско определување на предметот на истражување

Во согласност со Кривичниот законик¹⁷¹, со последните измени во 2014 година, ќе започне истоименото истражување, односно токму тоа е временскиот период најзначаен за истражувањето,

¹⁷¹ Предизвикување национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост од чл.319 од КЗ, гласи:

(1) Тој што со присилба, малтретирање, загрозување на сигурноста, изложување на подбив на националните, етничките или верските симболи, со оштетување туѓи предмети, со сквернавење споменици, гробови или на друг начин ќе предизвика или ќе разгори национална, расна или верска омраза, раздор или нетрпеливост, ќе се казни со затвор од една до пет години.

(2) Тој што делото од став 1 го врши со злоупотреба на положбата или на овластувањето или ако поради тие дела дошло до безредие и насилства спрема луѓе или до имотна штета од големи размери, ќе се казни со затвор од една до десет години.

Ширење на расистички и ксенофобичен материјал по пат на компјутерски систем од чл. 394-г од КЗ гласи:

(1) Тој што преку компјутерски систем во јавноста шири расистички и ксенофобичен пишан материјал, слика или друга репрезентација на идеја или теорија која помага, промовира или поттикнува омраза,

пред сè од нормативен аспект. Дали и колку реалноста соодветствува со законската определеност ќе покаже истражувањето, односно дали говорот на омраза има тенденција на пораст или на намалување на говорот на омраза во нашето секојдневие.

Просторно определување на предметот на истражување

Просторот на кој ќе се изведе истражувањето е просторот на Република Македонија односно изведена анкета врз граѓани особено од источниот регион на Републиката, главно вклучувајќи ги градовите Штип и Пробиштип.

Цели:

- Утврдување/детектирање на говорот на омраза во Република Македонија;
- Застапеност на говорот на омраза во медиумите: телевизиите, интернетот, радио, весници;
- Пронаоѓање на главните протагонисти на говорот на омраза во Македонија;
- Детектирање на заштитената карактеристика врз која се употребува говорот на омраза;
- Утврдување на влијанието на новинарот;
- Утврдување на влијанието на јавните функционери;
- Утврдување на влијанието на политичарот;
- Утврдување на влијанието на обичниот граѓанин;
- Утврдување на далекусежните реперкусии врз нашето општество од употребата на говор на омраза.

Хипотези

Севкупната општествена поставеност генерира говор на омраза

1. Говорот на омраза е застапен во медиумите на Република Македонија:
 - Говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми низ Републиката;
 - Говор на омраза е најраспространет на социјалните мрежи -интернет;
 - Говорот на омраза е најзастапен во радиомедиумите низ Републиката.
2. Детекцијата на говор на омраза зависи од тоа кои медиум го користат граѓаните низ Републиката:
 - Користењето на телевизиските медиуми носи помала веројатност дека ќе детектирате говор на омраза;
 - Интернетот носи поголема веројатност дека ќе детектирате говор на омраза.
3. Говор на омраза се врши врз основа на повеќе заштитени карактеристики:
 - Говорот на омраза се врши врз основа на политичка припадност;
 - Говорот на омраза се врши врз основа на религиска припадност;
 - Говорот на омраза се врши врз основа на етничка припадност;
 - Говорот на омраза се врши врз основа на сексуална ориентација.
4. Говорот на омраза го употребуваат граѓаните ширум Републиката:
 - Носители на јавна функција употребуваат говорот на омраза;

дискриминација или насилство, против кое било лице или група, врз основа на раса, боја на кожа, национално или етничко потекло, како и верско уверување, ќе се казни со затвор од една до пет години.

(2) Со казната од ставот (1) на овој член ќе се казни и тој што делото ќе го стори преку други средства за јавно информирање.

(3) Тој што делото од ставовите (1) и (2) на овој член го врши со злоупотреба на положбата или на овластувањето или ако поради тие дела дошло до безредие и насилства спрема луѓе или до имотна штета од големи размери, ќе се казни со затвор од една до десет години.

- Политичарите употребуваат говор на омраза;
 - Луѓе во вашата средина употребуваат говор на омраза.
5. Говорот на омраза носи реперкусии за едно општество:
- Говорот на омраза во голем процент носи далекусежни последици;
 - Говорот на омраза во помал процент носи далекусежни последици во едно општество.

Методологија

Ќе бидат користени следните методи за истражување:

1. Аналитички метод;
2. Нормативистички метод;
3. Дескриптивен метод.

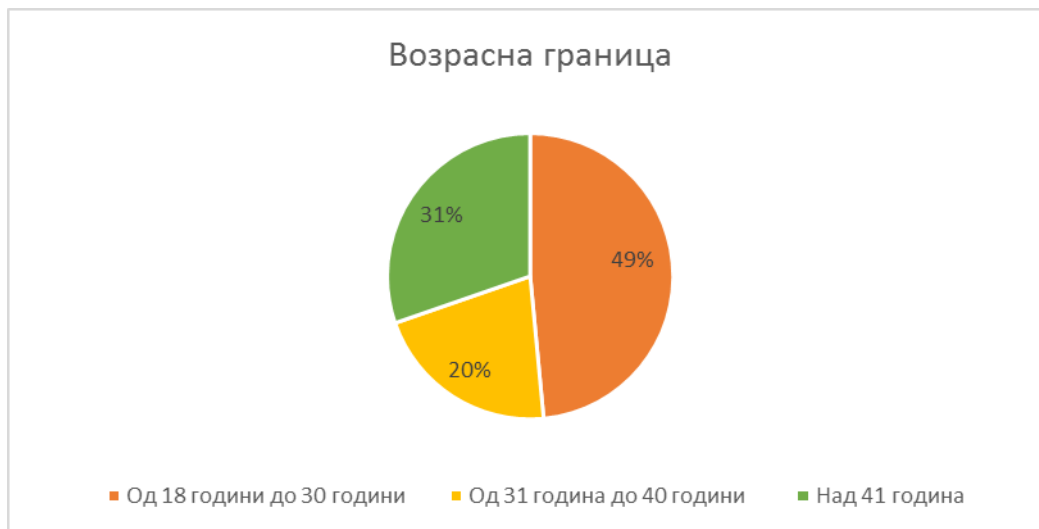
Инструменти кои ќе бидат користени во истражувањето се:

1. Анкета - спроведена (онлајн) врз 100 испитаници, главно од источниот регион на Републиката;
2. Анализа на содржина – закон.

Анкета

Имено, анкетата на тема „Говор на омраза и медиуми“, која подолу ќе биде обработена, всушност е еден показател за мислењето и ставовите на македонскиот граѓанин во последниве неколку години. Истата беше спроведена врз 100 испитаници, граѓани на Република Македонија, главно од градовите Штип и Пробиштип.

Во истата подеднакво беа застапени и двата пола од кои 60% од испитаниците беа од женски пол и 40% од испитаниците од машки пол. Испитаниците беа поделени во три возрастни граници и тоа: прва категорија од 18 години до 30 години; втора категорија од 31 година до 40 години и трета категорија над 41 година.

Слика 1. Процентна застапеност на испитаниците по возраст

На прашањето: **Кој медиум најмногу го користите за да се информирате?** 65% од испитаниците одговорија дека го користат интернетот како алатка за информирање, а 35% одговорија дека користат телевизија за информирање.

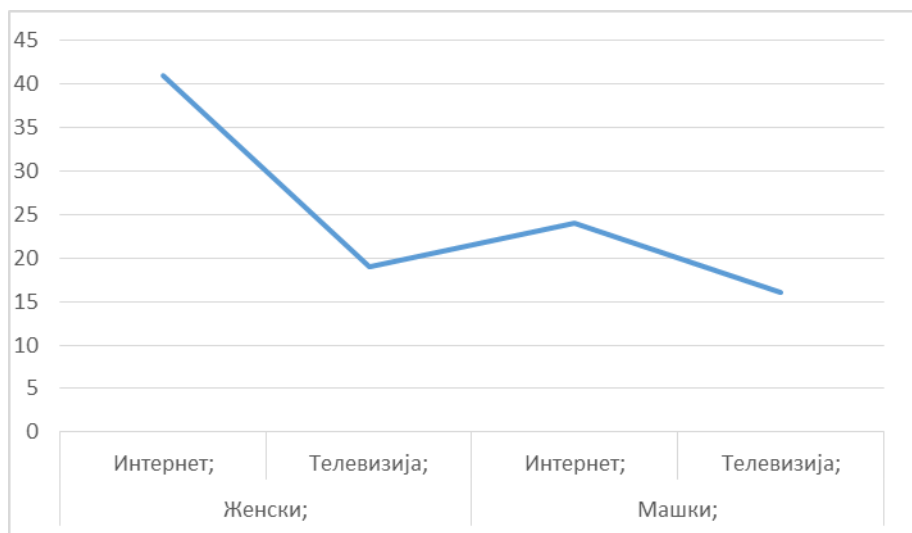

Слика 2. Процентуален показател за тоа кој медиум најмногу се користи помеѓу испитаниците

1. Според пол

Од женските испитаници 68,33% одговориле дека го користат интернетот за да се информираат, а 31,66% одговориле дека ја користат телевизијата за да се информираат, додека машките испитаници одговориле дека 60% од истите го користат интернетот за да се информираат, а 40% од нив ја користат телевизијата за да се информираат.

Слика 3.
за

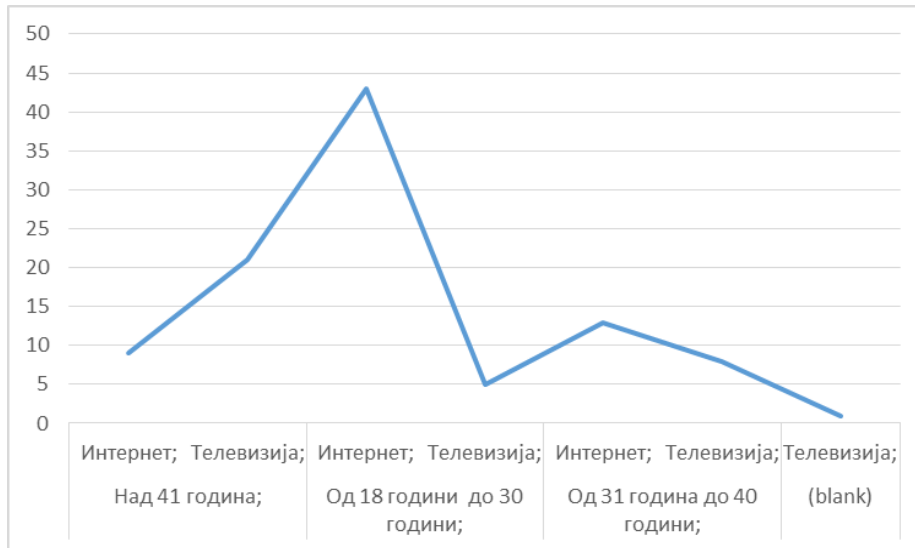

Показател

користењето на медиумите

2. Според возраст

Кај испитаниците над 41 година, интернетот го користат 30% од испитаниците, додека телевизијата ја користат 70% од испитаниците. Испитаниците од 31 до 40 години, интернетот го користат во 89,58%, а 10,41% од испитаниците ја користат телевизијата. Испитаниците од 18 до 30 години, интернетот го користат во 61,90%, а телевизијата ја користат во 38,09% од испитаниците. Еден испитаник не ја навел својата возрастна граница, но одговорил дека најмногу го користи медиумот - телевизија.

Слика 4. Показател за користењето на медиумите

Од горенаведеното евидентно е дека и машкиот и женскиот пол главно како алатка за информирање го користат интернетот, а помалку телевизијата. Од друга страна, испитаниците од возрастната граница од 31 до 40 и од 18 до 30 години го користат интернетот заради информирање, а возрастната група над 41 година, телевизијата повеќе од интернетот, како алатка за информирање.

На прашањето: **Дали во медиумите е застапен говорот на омраза?**

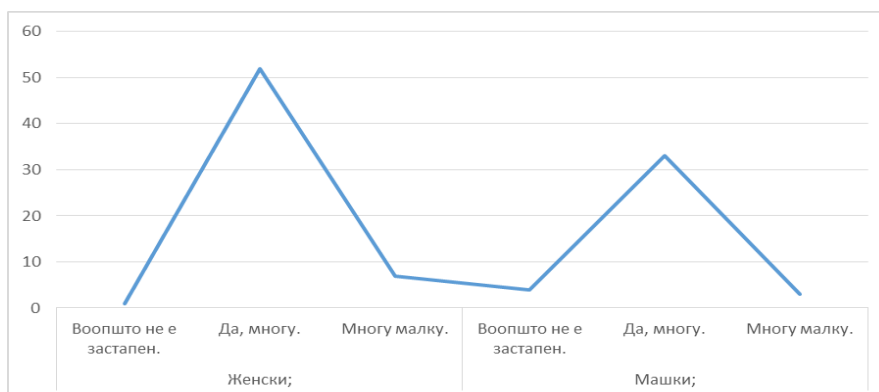
85% од испитаниците рекоа „Да, многу“, 10% од испитаниците рекоа „Многу малку“, а 5% од испитаниците рекоа „Воопшто не е застапен“.

Слика 5. Процентуален показател за тоа колку говорот на омраза е застапен во медиумите според испитаниците

1. Според пол

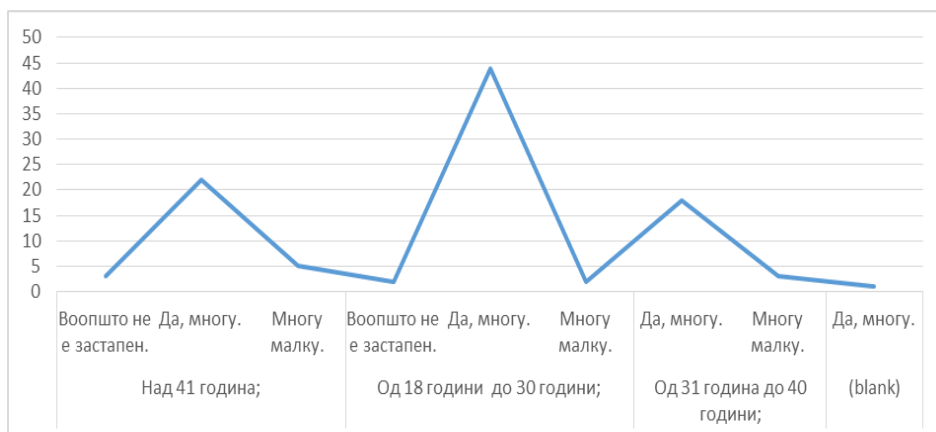
Испитаниците од женски пол сметаат „Да многу“ е застапен говорот на омраза во 86,66% од одговорите, додека 11,66% од испитаничките сметаат дека „Многу малку“ е застапен говорот на омраза во медиумите, а 1,66% од испитаничките сметаат дека „Воопшто не е застапен“ говорот на омраза во медиумите. Испитаниците од машки пол сметаат „Да многу“ е застапен говорот на омраза во медиумите во 82,5% од одговорите, додека 7,5% од испитаниците сметаат дека „Многу малку“ е застапен говорот на омраза во медиумите, а 10% од испитаниците сметаат дека „Воопшто не е застапен“ говорот на омраза во медиумите.

Слика 6. Показател на прашањето: „Дали во медиумите е застапен говорот на омраза?“

2. Според возраст

Кај возрасната група над 41 години во 73,33% од одговорите сметаат „Да многу“ е застапен говорот на омраза во медиумите, додека 16,66% од испитаниците сметаат дека „Многу малку“ е застапен говорот на омраза во медиумите, а 9,99% од испитаниците сметаат дека „Воопшто не е застапен“ говорот на омраза во медиумите. Возрасната група од 18 до 30 години сметаат „Да многу“ е застапен говорот на омраза во 91,66% од испитаниците, додека 4,16% од испитаниците сметаат дека „Многу малку“ е застапен говорот на омраза во медиумите, а 4,16% од испитаниците сметаат дека „Воопшто не е застапен“ говорот на омраза во медиумите. Возрасната група од 31 до 40 години сметаат „Да многу“ е застапен говорот на омраза во 85,71% од испитаниците, а 14,28% од испитаниците сметаат дека „Воопшто не е застапен“ говорот на омраза во медиумите. Еден испитаник одговорил на прашањето со „Да многу“, без да наведе возрасна граница.

Слика 7. Показател на прашањето: „Дали во медиумите е застапен говорот на омраза?“

Од дадените одговори, испитаниците и врз основа на пол и врз основа на поделеност на возрасна граница, очигледно е дека ставот на испитаниците е дека говорот на омраза „Многу“ е застапен во медиумите.

На прашањето: Во кој медиум, најмногу е застапен говорот на омраза?

60% од испитаниците рекоа дека говорот на омраза најмногу е застапен на интернетот, 37% од испитаниците рекоа дека говорот на омраза на второ место е застапен на телевизија, додека 2% од испитаниците мислат дека говорот на омраза е застапен во весниците односно списанијата, а 1% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во радиомедиумите.

Слика 8. Процентуален показател за тоа во кој медиум најмногу е застапен говорот на омраза, според испитаниците

1. Според пол

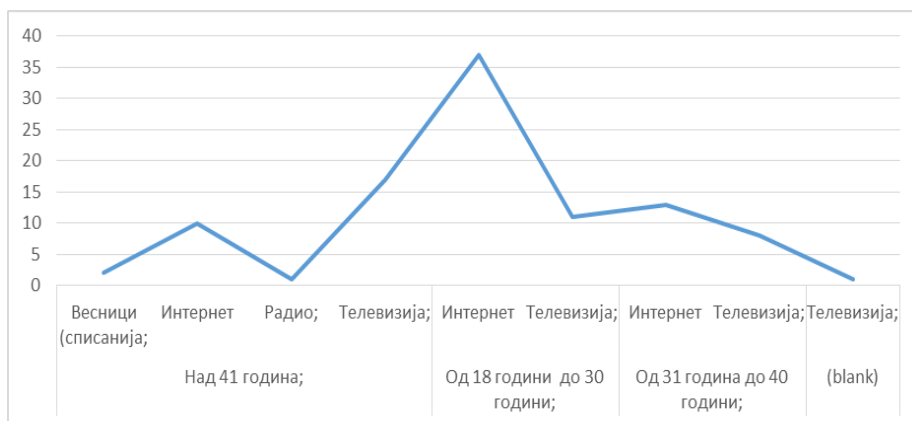
Испитаниците од женски пол сметаат дека во интернет медиумите говорот на омраза е застапен во 63,33% од вкупните одговори, додека 35% од испитаничките сметаат дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми, а 1,66% од испитаничките сметаат дека говорот на омраза е застапен во пишаните медиуми (весници и списанија). Испитаниците од машки пол сметаат дека говорот на омраза е застапен во интернет медиумите во 55% од одговорите, додека 40% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми, а 2,5% сметаат дека говорот на омраза е застапен во радиомедиумите и 2,5% сметаат дека говорот на омраза е застапен во пишаните медиуми (весници/списанија).

Слика 9. Показател на прашањето: „Во кој медиум најмногу е застапен говорот на омраза?“

2. Според возраст

Возрасната група над 41 година, во 33,33% од одговорите сметаат дека говорот на омраза е застапен во интернет медиумите, а 56,66% сметаат дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми, додека 6,66% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во пишаните медиуми (весници/списанија) и 3,33% сметаат дека говорот на омраза е застапен во радиомедиумите. Возрасната група од 18 до 30 години во 77,08% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во интернет медиумите, а 22,91% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми. Возрасната група од 31 до 40 години, во 61,90% од одговорите сметаат дека говорот на омраза е застапен во интернет медиумите, а 38% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми. Еден испитаник не ја навел својата возрасна граница, но затоа одговорил дека говорот на омраза е застапен во телевизиските медиуми.

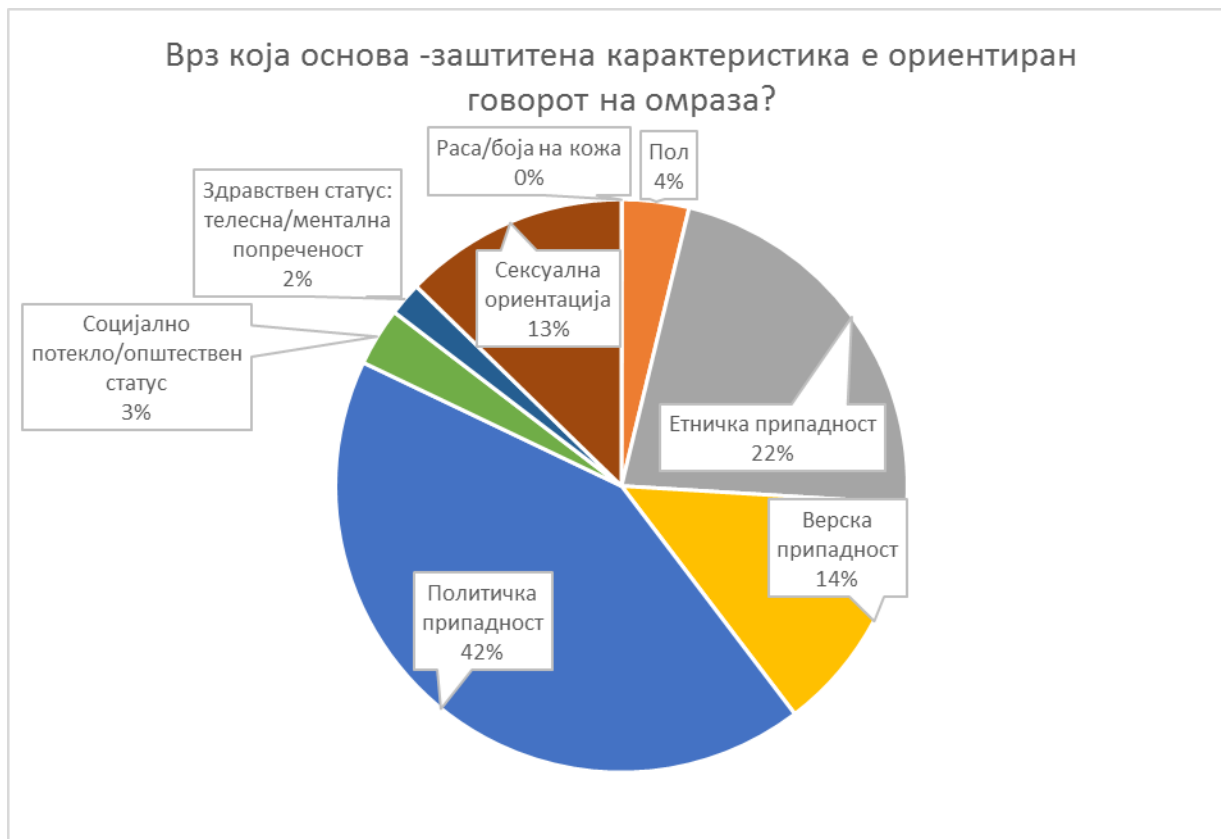
Слика 10. Показател на прашањето: „Во кој медиум најмногу е застапен говорот на омраза?“

На ова прашање испитаниците во најголем процент сметаат дека говорот на омраза најмногу е застапен во интернет¹⁷² медиумите, односно денес најраспространет по социјалните медиуми, како можност секоја индивидуа да изрази гнев, предрасуда, осуда или одредено понижувачко однесување/односно став, токму поради нерегулираноста на интернет просторот, односно непостоењето на ефективна рестрикција, како на ставот, така и на медиумот.

На прашањето: **Врз која основа - заштитена карактеристика е ориентиран говорот на омраза?**

41,09% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според политичката припадност, 21,46% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според етничката припадност, 13,24% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според верската припадност, 12,32% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според сексуалната ориентација, 3,65 испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според полот, 3,19% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според социјалното потекло и според расата, додека 1,82% од испитаниците сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според здравствениот статус: ментална/телесна попреченост.

¹⁷² Интернетот стана нов фронт за ширење на омраза, анонимноста која е обезбедена преку овој медиум го направи говорот на омраза полесен за изразување, како и на поширок простор, кој е надвор од областа на традиционалната примена на правната рамка на една држава. Денес таквата порака може да стигне до милиони луѓе, за брз временски период, преку мрежа која може да обезбеди чувство на заедништво за една група (OSCE, 2016).

Слика 11. Показател за тоа врз која основа е ориентиран говорот на омраза, според испитаниците

Карактеристично со ова прашање е токму фактот дека на ова прашање испитаниците имаа можност да одговорат на повеќе одговори, доколку сметаат дека постои, таква реална фактичка состојба, односно доколку говорот на омраза е ориентиран не само кон една, туку кон повеќе заштитени карактеристики. Па така, одговорите на ова прашање изгледаат вака:

1. Според пол

Така што 43,33% од испитаници од женски пол на ова прашање одговориле дека говорот на омраза е ориентиран само според политичката припадност, 10% од нив одговориле дека говорот на омраза е ориентиран според политичката припадност, етничката припадност и сексуалната ориентација, а 8,33% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според политичката припадност, етничката припадност и верската припадност. Додека 45% од испитаниците од машкиот пол сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според политичката припадност, 12,5% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според етничката припадност, а 10% од нив сметаат дека говорот на омраза во медиумите е ориентиран според етничката, политичката, верската и сексуалната ориентација.

2. Според возраст

56,66% од испитаниците над 41 година сметаат дека говорот на омраза во медиумите е ориентиран според политичката припадност, а 13,33% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран како според политичката припадност така и според етничката припадност. 37,49% од

испитаниците од 18 до 30 години сметаат дека говорот на омраза во медиумите е ориентиран според политичката припадност, а 12,5% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според етничката, верската, политичката и сексуална ориентација. 42,85% од испитаниците од 31 до 40 години сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според политичката припадност, а 19,04% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според етничката, политичката и верската припадност и 14,28% од нив сметаат дека говорот на омраза е ориентиран според етничката припадност.

Она што може да го изведем како заклучок е токму фактот дека говорот на омраза, главно, на наше тло е ориентиран најмногу кон политичката припадност, етничката припадност и верската припадност, не е за потценување ниту изразениот процент за говор на омраза врз основа на сексуална ориентација. Бидејќи овде постоеше можност да се одговори на повеќе одговори истовремено, сепак најчестото мислењето на испитаниците беше дека истиот е ориентиран и кон политичката и кон етничката и кон верската припадност.

На прашањето: **Кои од наведените лица (политичари, новинари, носители на јавни функции и луѓе во вашата средина) употребуваат говор на омраза?**

На ова прашање 43,91% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го вршат политичари, 10,13% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го вршат носители на јавни функции, 31,75% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го вршат новинари, а

14,18% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го вршат луѓе од вашата **средина**

Како и во претходното прашање, на испитаниците им беше понудена можност да одговорат повеќе одговори на ова прашање, па така во овој случај дојдов до следните резултати.

1. Според пол

Во овој случај, 33,33% од испитаниците од женски пол одговориле дека говорот на омраза најмногу го употребуваат политичарите, по 15% од испитаничките одговориле дека говорот на

омраза го употребуваат како новинари така и политичари и новинари, по 6,66% од испитаничките одговориле дека говорот на омраза го употребуваат носители на јавни функции и луѓе од нивната средина. 35% од испитаниците од машки пол одговориле дека говорот на омраза го употребуваат политичари, 25% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го употребуваат новинари и 15% од испитаниците одговориле дека говорот на омраза го употребуваат политичари и новинари.

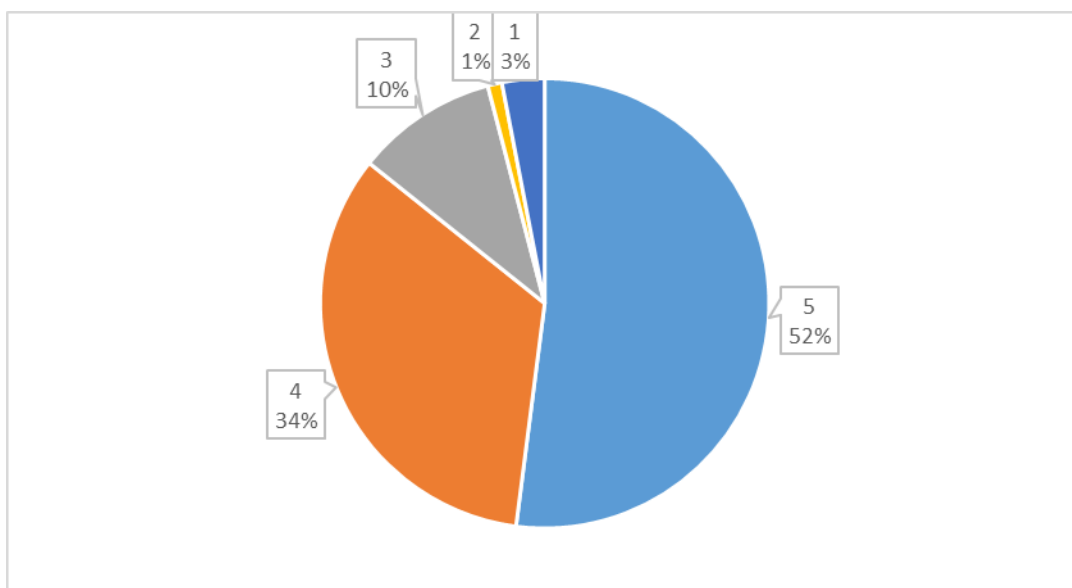
2. Според возраст

Испитаниците над 41 година одговориле на следниов начин: 46,66% од нив сметаат дека говорот на омраза во медиумите го употребуваат политичарите, по 16,66% од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат како новинари, така и политичари и новинари и 10% од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат носители на јавни функции. 29,16% од испитаниците на возраст од 18 до 30 години сметаат дека говорот на омраза го употребуваат политичарите, 20,83% од испитаниците од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат и политичари и новинари и 16,66% од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат новинари. 28,57% од испитаниците на возраст од 31 до 40 години сметаат дека говорот на омраза го употребуваат новинари, а 23,80% од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат политичарите, додека 14,28% од нив сметаат дека говорот на омраза го употребуваат луѓе во нивната средина.

Лицата кои употребуваат најмногу говор на омраза во овој случај се политичарите и новинарите, она што експлицитно го потенцираат испитаниците во овој одговор. Ниту помалку битен е фактот дека испитаниците истовремено сметаат во најголем процент дека говорот на омраза го употребуваат и политичарите и новинарите, односно најчесто политичарите секогаш во комбинација со друга категорија на лица.

На прашањето: **На скала од 1 до 5, колку говорот на омраза има далекусежни последици во едно општество?**

Одговорите на испитаниците во генерална смисла на зборот сликовито изгледаат вака:

1. Според пол

Женски пол				
3,33%	/	3,33%	31,66%	58,33%
1	2	3	4	5
2,5%	2,5%	20%	35%	40%

Машки пол

Од горенаведеното може да заклучиме дека и машкиот и женскиот пол имаат став дека говорот на омраза за едно општество има голема можност да влијае врз иднината за истото, мислејќи пред сè на дефинирањето на меѓучовечките односи, социјалните односи, политичката сцена и секако вклучувајќи ја и економијата - како можност за опстанок на секоја индивидуа.

2. Според возраст

Резултатите добиени врз основа на поделбата на испитаниците на три возрасни граници изгледа на следниов начин:

Над 41 година:

1	2	3	4	5
6,66%	3,33%	13,33%	26,66%	40%

Табела 1. Бројчан показател за далекусежните последици од говорот на омраза, според испитаниците

Од 18 до 30 години (во оваа возрасна граница еден испитаник не одговорил на прашањето):

1	2	3	4	5
2,08%	/	4,16%	41,66%	50%

Табела 2. Бројчан показател за далекусежните последици од говорот на омраза, според испитаниците

Од 31 до 40 години (во оваа возрасна граница еден испитаник не одговорил на прашањето, а еден испитаник на скалата заокружил по број 5):

1	2	3	4	5
/	/	4,76%	23,80%	66,66%

Табела 3. Бројчан показател за далекусежните последици од говорот на омраза, според испитаниците

Од горенаведените резултати според возрасна граница може да заклучиме дека сите испитаници се на ставот дека говорот на омраза во едно општество има голема веројатност да влијае врз истото, пред сè мислејќи на формирањето на негативен став и мислење за една група, поединец различен во ставот, гледиштата и сфаќањата.

Коментари:

„Проблемот со говорот на омраза се потиснува од страна на влијателни фактори во општеството. Многу распространета појава која има пораст наместо нејзино неутрализирање. Превентивни и ретрибутивни мерки од страна на институциите со активно учество на граѓаните, медиумите и засегнатите, со цел стварање на механизам и практика за борба против оваа негативна појава” – Анонимен.

„Па да, секако дека има последици во општеството, бидејќи влијае на ставовите и размислувањата на младата популација, најчесто од 14 до 18 години која сè уште нема свои зацврстени мислења и ставови и само апсорбира мислења од јавни личности, политичари, па и од луѓе коишто се наоѓаат околу нив. Од друга страна, има последици, бидејќи секогаш некоја група е маргинализирана и на тој начин е „етикетирана“, ставена на пик, омаловажена и тоа всушност прави таа група да се чувствува многу подолу, за разлика од другите. Најчесто, оние групи коишто не се маргинализирани, односно не се засегнати, не се ни обидуваат да придонесат кон решавање на овој проблем, па затоа оваа тема ќе биде актуелна и ќе се врши притисок кон цело општество” – Анонимен.

Осуден новинар

Јулиус Штрајхер – новинар, издавач и уредник, бил осуден на смрт на Нирнбершките процеси во 1946 година заради неговите написи кои ги објавувал во неговото популарно издание „Јуришник“ („Der Stürmer“). Издавачот на „Јуришник“ Јулиус Штрајхер бил обвинет поради злосторства против човештвото, како гласноговорник за уништување на Евреите. Обвинителот се обидува да докаже дека Штрајхер во своите говори и написи „го инфицираше германскиот ум со вирусот на антисемитизмот“ и дека ги поттикнувал Германците активно да ги прогонуваат Евреите. Како клучни докази во процесот против Штрајхер, обвинителството приложило 26 написи (од август 1941 – септември 1944) од „Јуришник“ (дванаесет напишани од Штрајхер) во кои се барало уништување и истребување на Евреите. Написот на Штрајхер од 25 декември 1941 г. претставува школски пример за говор на омраза и пропаганда која е ужас: „Ако на опасноста од размножување на тоа божјо проклетство во еврејската крв конечно треба да му дојде крај, тогаш има само еден начин – истребување на тие луѓе чиј татко е ѓаволот“. (Трајаноски, 2016)

Говор на омраза, дискриминација и криминал од омраза

Квалификацијата на говорот на омраза најчесто е поврзана со концепти како оние на ксенофобијата, расизмот, шовинизмот, антисемитизмот, а воопшто и концептот на дискриминација.

Дискриминацијата означува различно постапување со одредена група/лице без објективно оправдување. Секако дека и нашето законодавство ја дефинира и ја препознава дискриминацијата како таква.

Директна дискриминација врз дискриминаторска основа е секое неповолно постапување, разликување, исклучување или ограничување кое како последица има или би можело да има одземање, нарушување или ограничување на еднаквото признавање или уживање на човековите права и основни слободи, споредено со третманот кој го има или би можело да го има друго лице во исти или слични услови.¹⁷³

¹⁷³Член 6 ст.1 од Закон за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Македонија“ бр.50/2010.

Индириктна дискриминација врз дискриминаторска основа е секое ставање на некое лице или група во неповолна положба во споредба со други лица, со донесување очигледно неутрални одредби, критериуми или со преземање на определени практики, освен кога таквите одредби, критериуми или практики произлегуваат од оправдана цел, а средствата за постигнување на таа цел се соодветни и неопходни.¹⁷⁴

На национално ниво борбата со говорот на омраза би можела да се постигне и со член 7 од Законот за спречување и заштита од дискриминација кој го дефинира вознемирувањето („Вознемирувањето и понижувачкото постапување претставува повреда на достоинството на лице или на група на лица кое произлегува од дискриминаторска основа и кое има за цел или резултат повреда на достоинството на одредено лице или создавање заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика“).

Можеби најтешката последица која прозлегува од говорот на омраз е криминалот од омраза, под овој вид на криминал се подразбираат кривични дела во кои сторителот е мотивиран од предрасуди кон групната припадност на жртвата, односно расниот, етничкиот, религискиот идентитет на жртвата и слично. За едно кривично дело да се прогласи за криминал од омраза неопходно е да содржи два елемента: кривично дело и пристрасна мотивираност за негово сторување.

Правна рамка за говорот на омраза во Македонија

Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги конкретно во чл.48 упатува на посебните забрани:

„Аудио и аудиовизуелните медиумски услуги не смеат да содржат програми со кои се загрозува националната безбедност, се поттикнува насилно уривање на уставниот поредок на Република Македонија, се повикува на воена агресија или на оружен конфликт, се поттикнува или шири дискриминација, нетрпеливост или омраза врз основа на раса, пол, религија или националност. Посебните забрани од претходниот став на овој член треба да бидат во согласност со практиката на Европскиот суд за човекови права“.

Во чл.6 од овој закон се дефинирани надлежностите на Агенцијата:

- се грижи за обезбедување на јавност во работата на радиодифузерите;
- ја поттикнува слободата на изразување;
- се грижи за заштита и развој на плурализмот на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги, охрабрува и поддржува постоење на разновидни, независни и самостојни аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;
- презема мерки во согласност со овој закон во случаите кога е извршена повреда на одредбите на овој закон или на прописите донесени врз основа на него и условите и обврските од дозволиите;
- се грижи за обезбедување заштита на малолетните лица;
- ги донесува актите кои произлегуваат од овој закон;
- се грижи за заштита на интересите на граѓаните во областа на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги;
- утврдува постоење на недозволена медиумска концентрација;

¹⁷⁴ Член 6 ст. 2 од Закон за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Македонија“ бр.50/2010.

- одлучува за доделба, одземање или продолжување на дозволите за телевизиско или радио емитување;

- презема мерки за времено ограничување на пренос и прием на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги од други држави на територијата на Република;

- донесува листа на настани од големо значење за јавноста на Република Македонија;

- поттикнува медиумска писменост;

- врши надзор;

- ги води регистрите утврдени со овој закон;

- спроведува истражувања и анализи во врска со одделни прашања од областа на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;

- врши мерење на гледаност или слушност на програмите, односно програмските сервиси на радиодифузерите од Република Македонија и

- врши и други работи утврдени со овој закон.

Согласно со чл.23 од законот, доколку постои непочитување на одредбите од овој закон, Агенцијата:

- ќе донесе решение со кое ќе го опомене медиумот;

- ќе поднесе барање за поведување на прекршочна постапка во случај кога и покрај донесеното решение за опомена продолжува со вршење на истата повреда за која е опоменет, во текот на годината;

- ќе достави предлог до Советот за одземање на дозволата или

- ќе донесе решение за бришење од регистарот согласно со овој закон.

Кривичниот законик во чл.144, во кој се одредува кривичното дело загрозување на сигурноста, во ст.1 од овој член вели:

„1. Тој што ќе ја загрози сигурноста на друг со сериозна закана дека ќе нападне врз неговиот живот или тело или животот или телото на нему блиско лице ќе се казни со парична казна или со затвор до шест месеци“.

Додека во ст.4 вели:

„2. Тој што по пат на информатички систем ќе се закани дека ќе стори кривично дело за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна против некое лице поради неговата припадност кон определена национална, етничка или расна група или верска определба, ќе се казни со казна затвор од една до пет години“.

Од друга страна, пак, чл.407-а го одредува кривичното дело одобрување или оправдување на геноцид, злосторства против човечноста или воени злосторства.

„(1) Тој што по пат на информативен систем јавно ги негира, грубо ги минимизира, ги одобрува и оправдува делата од членовите 403 до 407 (овде вклучувајќи го геноцидот, злосторства против човечноста или воени злосторства), ќе се казни со затвор од една до пет години“.

Односно:

„(2) Ако негирањето, минимизирањето, одобрувањето или оправдувањето е сторено со намера за поттикнување омраза, дискриминација или насилство против некое лице или група на лица поради нивната национална, етничка или расна припадност или верска определба, сторителот ќе се казни со казна затвор најмалку четири години“.

Заклучок

Говорот на омраза како таков произлезе дека е неприкосновен дел од нашето секојдневие, без разлика дали станува збор од блиски луѓе во нашата средина или пак политичари односно новинари, кои пропагираат односно формираат јавно мнение за одредени состојби во нашето општество.

Воедначената дефиниција за говорот на омраза како негативен говор, кој изразува, поттикнува, повикува или промовира омраза до повредливи зборови и епитети, па и екстремни примери на предрасуди, стереотипи и пристрасност. Ноторниот факт дека историјата беше испишана со говорот на омраза, всушност е една нишка да истиот и понатаму е дел од секојдневието на речиси секој поединец. Македонското општество или македонската држава можеби е еден од подобрите примери за тоа како се употребува говор на омраза врз основа на политичката припадност, особено од страна на новинари и политички претставници, секако следејќи ги резултати од горенаведеното истражување. Она што не е за потценување е резултатот како би можел говорот на омраза да влијае врз иднината на едно општество, а според испитаниците е евидентно дека истиот има негативно влијание врз општествените текови во една држава.

Она што би можела да го изведем како заклучок е непобитно дека истиот е присутен во речиси секој медиум во нашето општество, некаде во поголем, а некаде во помал процент, но она на што би требало да се работи, а поврзано со оваа појава, е токму едукацијата, бидејќи образованието е можеби најмоќната алатка која може да ја намали употребата на овој вид на говор, како и можноста да се предвидат и да се укаже на последиците кои може да произлезат на подолг рок.

Користена литература

<http://nvoinfocentar.mk/govorot-na-omraza-vo-mediumite>

Европска конвенција за човекови права од 1950 година.

Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги („Службен весник на РМ“ бр. 184/13, 13/14, 44/14, 101/2014 и 132/2014).

Закон за радиодифузна дејност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 100/05, 19/07, У.бр.126/2006 од 12.9.2007 („Службен весник на РМ“ бр.115/07), У. бр.191/07 од 21.11.2007 година („Службен весник на РМ“ бр.08/08), 103/08, 152/08, 6/10, У. бр.191/2009 од 10.2.2010 година („Службен весник на РМ“ бр. 51/2010), 145/10, 97/11 и 13/12).

Закон за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Македонија“ бр.50/2010).

Кривичен законик на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр.199 од 30.12.2014).

Летна школа за човекови права и кривично право, организиран од Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ и Мисијата на ОБСЕ во Скопје, Охрид, јуни, 2016.

Михајлова, Е. (2013). *Слобода на изразување и говор на омраза*. Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“

Трајаноски, Ж. (21 јули 2016). Говорот на омраза во медиумите. (<http://nvoinfocentar.mk>, Interviewer)

Универзална декларација за човекови права од 1948 година.